

BRUNNEN . cz

Zaklätá panna vo Wáhu
a divný Janko

JANKO KRÁL'

ZAKLIATA
PANNA VO
VÁHU A
DIVNÝ JANKO

JANKO KRÁĽ

eknizky.sk

Zakliata panna vo Váhu a divný Janko by Janko Král'
is licensed under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0
International License, except where otherwise noted.

Často blúdím, táram sa cez celý boží deň, hľadájuť kolenačky aspoň dáky kameň, na ktorý by si oprel boľavú hlavičku a zadriemal zmorený aspoň len trošičku.

Ale čože je nemožno, to ani nehľadaj, pokoja mať nemôžeš, všetko kričí: hybaj! Odzadu plameň čierny ako rieka tečie, spredu ma dač nasilu temer ťahá, vlečie.

A ja na zemi ležím, ani palcom kývať nevládzem, a musím sa na to všetko dívať. Vtedy – v tak biednom stave moja duša letí do tých krajov posvätných, tej mojej pamäti, a ľahne si pod dáku tam starú svrčinu, a zaspí ak v oleji aspoň za hodinu.

Či neznáte tie kraje, kde v tichej dolinke po lúčinkách pastierik blúdi s ovčičkami, tými, z ktorých sám pije, pojí ich vodami a medzi nimi žije ak otec v rodinke, každičkú zná menovať, každičkú zastáva, medzi nimi vyrástol, medzi nimi spáva?

Či neznáte tie kraje, tie radostné kraje, kde dobrí, bystrí chlapani bučky preskakujú, v hájičku

pod svrčinou kladú si ohníček, kúria si pomaličky, nôti im Janíček, za pesničkou každičkou jednu zagajdujú: či neznáte tie kraje, tie radostné kraje?

Piesne nemej tam nieto – veselí sú chlapi, hneď od zeme zaskočia, hneď lámu kolesá, hneď valašky pochytia – zdupnú ako capy, a hybaj, idú sa ti najesť dade mäsa!

Všetci letia na košiar ako dáke vrany:

„Rež, bača, sto hrmených, tie mastné barany!“ Trebárs ich je päťdesiat, ako jeden žijú, má jeden groš lebo dva, to všetci prepijú. Všetci sú za jedného, hocaj v akom kríži; aknáhle len jednému dáky čert ublíži, každý skočí – na seba cedilo zahodí, dva nože cifrované do opaska vhodí, mrie za brata, vezmúc si valašôčku svoju: za takých dobrých chlapcov dal by dušu moju.

Či neznáte ten tichý kraj, kde večer mamičku

deti prosia o jednu národnú pesničku,
lebo o dáku hádku a o dáku povest';
že nebudú radšej, vraj, na ráno pýtať jest',
že nebudú záškodné, nebudú šantúvať,

že budú mamičku napotom počúvať,
aby len povedala – deti, chlapci všetci,
na múrik vyskákajú tam okolo peci,
mamička medzi nimi pradúc im rozpráva;
a aby boli dobré, naučenia dáva:

že jestli im dač káže, hneď urobiť majú,
vraj: bobo a vlkolak zlé deti lapajú! –

V tom kraji tak detinskom, v tak milom
tom kraji,

že už hádam nebude lepšie ani v raji,
vtom kraji tam pri Váhu, kde milá rovinka,
býva v jednom domčeku úprimná rodinka.

Dobry mužik s ženičkou vo večnom pokoji
žijú ak dve halúzky v háji obidvoji, vietor keď
ich pokníše, ale ich nezláme – takéto my
manželstvá mešťania neznáme.

Majú syna jedného, v ňom všetko skladajú,
dobreže doňho duše svoje nevlievajú; to, čo sami
nemajú, by mu vďačne dali, dobreže ho na
rukách nenosia od maly. Nedbali by, čo by bol
vždy len chlapček malý, by takého znachora
vždy k srdcu tiskali. Synček je veľmi divný,
nikdy nie veselý, hrdý, ukrutný, divý, hockde

taisť smelý; nikoho si neváži, nikomu nedvoji, v ľuďoch lásky nehľadá, hnevu sa neboji; ľudia ho nenávidia, on sa chce vypomstiť, jemu všetko jedno je: dneska či zajtra hniť. Otec ho ako koňa mláti od malička, s plačom ho napomína biednučka mamička; ale čo sám archanjel prvši z neba stúpi, ver Janík ani tomu na krok neustúpi. Kamarátstva netrpi, na sebe prestáva, samotný na nábreží on Váhu sedáva: často keď s koňmi idú za rana bieleho, ešte ho tam vidajú, chudáka, smutného.

Vstúpenie je – zvonov hlas na veriacich volá, hrnú sa ako včely z dedín do kostola; starí, mladí pred božou Matičkou klakajú, a pátričky, vzdychajúc k bohu, preberajú.

Kto by bol taký planý v tú svätú hodinu, že by nešiel slúžiť svätým, Hospodinu!

Sám Janík tam na Váhu chodí zarmútený, ani v nedeľných hábách nie je oblečený, v čiernom dlhom kepeni ako havran dáky po chodníčkoch, priekopách stúpa haky-baky. Tmí sa. Pomedzi trne nad Váhom na skalú vyjde, obzrie sa – dobre nezájde od žiaľu, zaplače – ale

ticho v bôľnej duši jeho – a padne na čiernu zem od žiaľu veľkého. Zmrklo sa. Prišiel domov, sadol si k večeri, nepovedal slovička tej svojej materi, nedal sestričkám slova, ani strýčikovi, ba ani šedivému svojmu tatuškovi.

Od stola chudobného všetci povstávali, bohu všemohúcemu všetci ďakovali, on ale strhol klobúk, nevravel nikomu, dverami zahrmotil a odišiel z domu.

Bohzná, kde ísť zamýšľa! Popod vrby ide, až tam v poli samotný ku priekope príde; priekopu tú preskočí, vôkol sa obzerá, a zas ďalej širokým poľom sa poberá.

Po horách, po dolinách rozišli sa mraky, zastreli tiché háje temnými hábami, zmizli lúčky zelené medzi dolinami, len vrchy tak sa zdajú ak dáke zázraky, ako dáki kriedlastí, čiernoperí vtáci, ako dáki obrovia na stráži stojaci.

Mesiačka niet na nebi – beda je s hviezdami – ktozná, dokiaľtam budú za tými chmárami! – Pole ak1 jedna čierna šatka pamuková, ktorú nosí za mužom osirelá vdova, do ktorej si tvár kryje od žiaľu veľkého, a nocou plakať chodí ku

hrobu milého: mesiac na ňu nesvieti, slniečko nehreje, a nemá viac na svete krem jednej nádeje. Janík potichu kráča bez cesty, chodníka, po jamách, po dolinkách, pomedzi suhlinu,

sto ráz potkne sa na peň, na dáku skalinu, padne, chudák, zas vstane a ďalej pomyká, sto ráz mu husto krovie zastavuje nohu:

Bud' ako bud', len pôjdem, poručeno bohu.

Čo tie psy tak okolo košiara štekajú?

Prečo tie ovce tak sa v košari zdúrajú?

Či planého človeka, či vlka zvetrili, že sa tak z ležoviska ak vietor zdurili?

Čo tie psy za košiarom tak behajúc vyjú a chvosty medzi nohy gundžovité kryjú?

Čo tie ovce tak čudne ak deti zbl'ačali, striasli sa a do hĺby utekať začali?

Čo tie psy vyť prestali, a ako k otcovým, trasúc sa strachom, k nohám tisnú sa bačovým?

Na doline v širom poli, na tichej vodičke, povedajú starí ľudia o zakliatej paničke.

A vraj práve na Vstúpenie,

keď odíde preč stríg zhon, a keď tanec držia čerti, tá panna vychádza von.

Ktorý šuhaj sa v to vezme šaty naopak si vziať a doprostred Váhu skočiť, že ju môže hneď odkliať.

A ten potom čokoľvek chce, či to striebra, či zlata, to mu všetko hneď vyplatí tá panna už odkliata.

Vídajú ju o polnoci koniari a volieri a tí ktorí nocou blúďa, hajčovia a poštári.

O tom si prisahať budú, ak v šatách dlhých bielych,

na skale černistej plačúc, kývala palcom na nich.

Hneď ako päšť, hneď ak veža, ak k sebe ich volala, a tí hybaj! jarky, poľom vraj že ich naháňala.

A čo viacej: už aj taká sa vrava roztrúsila, že aj do dediny chodí, že vartáša dusila.

Preto taký po okolných dedinách je veľký strach, že by žiaden von neišiel, čo by hneďky horel dach.

Všetci na pec posadajú, čušiac ako myš v diere, len si dačo štuchne v izbe,

kuk – či ich dač neberie.

Paholok, čo kone zdochnú, čo ho gazda zabije – ani na krok – a radšej sa predkom v krčme opije.

A poštár, čo ho hneď zajtra pán ako psa von pohne, a nemá sa kde utúliť, ani sa len nepohne.

Lebo hocaj i najlepšie sa u bohatých žije, hej, ale na hriešnu dušu, ver aj strach nedobrý je!

–

Jedenásť bilo – tri štvrté sú preč, dvanásť sa blíži pomaly: voda sa búcha ako o múry do brehov pustých, na skaly.

Na vodách temných kláty tak hádže ako na ceste vietor prach, voda ak mlieko, ak sneh keď sype kúrňava po šírych poliach.

Voda sa búri, vetrisko skučí – a na poli zem dudneje, mesiac preletí mračná ak hory, na vody búrne sa smeje.

Peny sa iskria v svetle mesiaca, z pien lecikedy dač kukne, zahviždiac strašný na vrbach vietor peny ako prach rozfúkne.

Na vode šírej dač tak ak klepec krútiac sa, mechriac sa pláva: l'al'a, veď je to ak koníčko – veď je to človečia hlava!

Tvár voda myje, vlnka oblieva, a vlasy dlhé skrývajú, ktoré tak ako husacô peria, keď je víchrica, lietajú.

Bože! Prebože! Kto to zahynul?

Či ten, ktorého svet už viac netešil a chcel strašne dokončiť, do vody šírej sa hodiť?

Či dáky pltník, ustatý celkom, zašiel s búrnymi vlnami?

Ale nie – kukni, veď sa to hýbe, veď sa rozháňa rukami!

Pomedzi vlasy jej kamsi-tamsi oči dve sivé strihajú – čo je to za chvost tam na tom konci? vari ho ryby drmajú!

Laľa, veď je to len po pás človek,
odpoly ryba chlpatá – na hriešnu dušu, ak sa nemýlim: je to tá panna zakliata.

Dvanásta bije v diaľke hodina, mesiac na vodu zasvietil, naprostred Váhu na čiernej skale, pannu zakliatu osvietil.

Taká ak stena v zvalanom zámku, oči ak okna sa zdajú, z ktorých ak hviezdy slzy blyštiace do vody temnej frkajú.

Tam zapadajú tie svetlá božie – junák za

nimi omdlieva, ale nádeja omdlenú dušu rosou života polieva.

Junák na holé kľakne kolená, zaspieva bohu pesničku –

krížom sa žehná, na nebo pozrie a bozká čiernu zemičku.

Ešte sa krížom tri ráz prežehná, pobožká krížik, pátričky – vtom „Ameň“ povie a z brehov hodí sa do vody vzbúrenej vodičky.

Čľup – voda berie, pred sebou hrnie, mladého Janka zakryje, a do samého bieleho rana vlnami hučí a vyje.

Za slnka pastierik ide dolinôčkou, ide dolinôčkou s trúchlou novinôčkou. Naprostred dediny žalostne zatrúbil a ľudí k žalosti z pekných snov pobudil. „...Čo ti je tej trúbe, jaj, pre Hospodina?“ Nastala, nastala nešťastná hodina.

Na poli širokom u Váhu bystrého videl som sokola na zemi zbitého.

Opustil hlavičku a vystrel nožičky – a to taký ešte malý, maličičký!

Videl som sokola, videl som zbitého: videl

som Janička na Váhu mŕtveho. Išiel Janík, išiel paničku odklíňať – ale nemal šťastia, musel tam zakapať. Do vodičky skočil, múď si neprevrátil – Janík mladuštičký svoj život utratil. Tam ho voda zniesla k háju zelenému, by šumotu svrčín načúval tichému. Hora, voda hučí, vetríček podúva – Janík pod svrčinou na brehu načúva.